

Vliv výdělkového testu na pracovní aktivitu starobních důchodců

Kamil GALUŠČÁK – Česká národní banka, Praha (kamil.galuscak@cnb.cz)

Nepříznivé demografické změny jsou příčinou narůstajících deficitů průběžně financovaných důchodových systémů. V mnoha zemích se proto diskutuje o důchodové reformě. Jednou z politik, které mají vést k úsporám ve vyplácených penzích, je výdělkový test příjmů pracujících důchodců; v něm jsou důchodové dávky vypláceny v závislosti na výši příjmů z výdělečné činnosti. Například v České republice nejsou dávky vypláceny, jestliže příjem z výdělečné činnosti převyšuje dvojnásobek životního minima. Tento výdělkový test se vztahuje na starobní důchodce v období do dvou let od vzniku nároku na starobní důchod.

Motivem pro zavádění výdělkového testu jsou úspory ve vyplácených penzích v případě, kdy výše příjmů pracujících důchodců překračuje stanovený limit nebo kdy je odkládán odchod do starobního důchodu. Pozitivní efekt této politiky je pro státní finance nižší o případný pokles daňových příjmů z důvodu nižší pracovní aktivity starobních důchodců.

Tato práce analyzuje vliv výdělkového testu, který byl v České republice zaveden v lednu 1996, na nabídku práce starobních důchodců. Účinek této politiky je studován pomocí odhadu difference v diferencích na vzorku mužů ve starobním důchodu ve věku 60 až 64 let v období 1995 až 1996 podle údajů z Výběrového šetření pracovních sil.¹ Věkové rozpětí vychází z předpokladu, že téměř všichni mají nárok na starobní důchod v době, kdy dosáhnou důchodového věku.

Způsob odhadu vlivu politiky pomocí difference v diferencích je popsán v řadě prací, které zkoumají vliv určité politiky v podmínkách přirozeného experimentu. Zatímco Baker – Benjamin (1999) separují vliv zaváděné politiky podle geografického rozdělení, Friedberg (2000) eliminuje jiné vlivy od vlivu výdělkového testu pomocí věkových skupin. V této práci je vliv výdělkového testu separován pomocí věkové skupiny 62 až 64 let, na kterou se výdělkový test nevztahuje. Druhá difference je mezi roky 1995 a 1996.

Výsledky korigované o výběr vzorku (Heckman, 1979) ukazují, že nabídka práce mužů ve starobním důchodu, kteří mohou být ovlivněni výdělkovým testem, je v důsledku této politiky nižší. Participace se snížila o 7,7 procentního bodu, zatímco změna počtu odpracovaných hodin není statisticky významná. Reakce na výdělkový test je v absolutní hodnotě mírně nižší po započtení vlivu spojeného s oznámením zavedení politiky.

Výpadek daňových příjmů způsobený poklesem pracovní aktivity mužů ve starobním důchodu je v roce 1996 ve srovnání s objemem nevyplacených důchodových dávek nižší v důsledku pozdějších odchodů do důchodu. Celkový efekt zavedené politiky byl proto v roce 1996 pro státní finance pravděpodobně pozitivní. Vzhledem k tomu, že odhad objemu nevyplacených dávek je nepřesný, může výpadek daňových příjmů významně snižovat pozitivní efekt ze zavedení výdělkového testu. Politika se stala méně efektivní v dalších letech, kdy se zvýšil počet starobních důchodců ve věkové skupině, na kterou se výdělkový test vztahuje.

¹ Důchodový věk činil v roce 1995 60 let u mužů a 53 až 57 let u žen v závislosti na počtu dětí. Vzhledem k tomu, že počet dětí není u žen v datech uváděn, je tato práce zaměřena na pracovní aktivitu mužů ve starobním důchodu. Důchodový věk se od roku 1996 zvyšuje každý rok o dva měsíce u mužů a o čtyři měsíce u žen až do roku 2007, kdy bude důchodový věk mužů 62 let a žen 57 až 61 let.

LITERATURA

BAKER, M. – BENJAMIN, D. (1999): How Do Retirement Tests Affect the Labour Supply of Older Men? *Journal of Public Economics*, vol. 71, 1999, pp. 27–51.

FRIEDBERG, L. (2000): The Labor Supply Effects of the Social Security Earnings Test. *The Review of Economics and Statistics*, vol. 82, no. 1, pp. 48–63.

HECKMAN, J. (1979): Sample Selection Bias as a Specification Error. *Econometrica*, vol. 47, 1979, no. 1, pp. 153–161.

SUMMARY

JEL Classification: J22, J26

Keywords: labor market policy – earnings test – labor supply – retirement

Retirement Decisions of Older Czech Male Workers

Kamil GALUŠČÁK – Czech National Bank, Prague (kamil.galuscak@cnb.cz)

The author analyzes the effects associated with the introduction in the Czech Republic of a so-called earnings or retirement test – which imposes high effective tax rates on workers at or near the state pension age who earn above a certain income threshold – on the labor supply of older Czech males in 1996. Using data from the *Labor Force Survey*, the author applies a „difference-in-differences“ estimator to measure the effect of policy change on the Czech pension scheme using a sample of retired males aged 60 to 64 in 1995 and 1996. The author uses an age group not subject to the earnings test to separate the effect associated with its implementation. Correcting for sample selection, the results indicate that the earnings test decreased the labor supply of the retired males affected by the policy change. The government's net revenue from the introduction of the earnings test was positive in 1996, but has decreased since. The positive effect for the state budget has diminished as relatively more pensioners have been potentially affected by the earnings test.